

PROVOZNÍ SMĚRNICE 4/14

Prohlídky na směrově rozdělených komunikacích za provozu

Shrnutí:

Pravidla pro bezpečné provádění zejména běžných prohlídek na dálnicích, rychlostních silnicích a ostatních směrově rozdělených silnicích I. třídy ve správě ŘSD ČR za provozu

ŘEDITELSTVÍ SILNIC A DÁLNIC ČR

Obsah:

1. Úvod	3
2. Všeobecně	4
3. Denní doba prohlídky a viditelnost	5
4. Provádění prohlídky	5
5. Zdravotní požadavky na pracovníky	7
6. Školení pracovníků	7
7. Osobní ochranné pracovní prostředky (OOPP)	7
8. Hlášení nehod, ohrožení pracovníků a pracovních úrazů	8
9. Platnost a závaznost	8

Zpracoval: ŘSD – provozní úsek GŘ, odbor správy dálnic 12 150, Praha
Michal Prášil, tel. 241 084 414, michal.prasil@rsd.cz

Schválil: Ing. Pavol Pecha, ředitel provozního úseku GŘ ŘSD ČR

Aktualizace jsou vydávány průběžně dle potřeby a jsou umístěny na webových stránkách ŘSD na adrese www.rsd.cz v sekci Technické předpisy a na intranetu ŘSD v sekci Odborné informace.

1. Úvod

Vlivem provozu, klimatických vlivů, stárnutí materiálů, dopravních nehod a dalších jevů dochází na pozemních komunikacích k poškozením, poruchám a degradacím stavebního díla. Pro zamezení dalším škodám a snížení nákladů na provoz je nutno provádět pravidelnou údržbu a opravy. Nutnost údržby a oprav jednotlivých prvků komunikace se zjišťuje prohlídkami. Prohlídky jsou též nutné při reklamačních řízeních, při kontrolách a přejímání nových nebo opravených prvků komunikace.

Prohlídky se běžně provádějí za provozu na komunikaci při pomalé jízdě nebo chůzi. Směrově rozdělené komunikace jsou však svým charakterem značně nebezpečné pro takové činnosti. Hrozí značné nebezpečí nehod s ohrožením pracovníků provádějících prohlídku.

Za prohlídky lze považovat i denní úklid trasy a lokální rovnání směrových sloupků. Patří sem i pohyb projektantů a zhotovitelů při obhlídce místa určeného pro opravu, pohyb vedoucích pracovníků, různé exkurze za provozu a podobně.

Geodetické práce a podobné činnosti prováděné na tělese komunikace se nepovažují za prohlídku, ale za práci na krajnici nebo práci v jízdnicích pružích a v SDP.

Tato směrnice stanovuje zásady a poskytuje rady pro zvýšení bezpečnosti provozu na komunikaci i pracovníků provádějících prohlídku dálnic, rychlostních silnic i ostatních směrově rozdělených silnic I. třídy ve správě ŘSD ČR. V plném rozsahu se vztahuje se na všechny pracovní situace s výjimkou nouzových (dopravní nehody, živelné katastrofy...), kde platí přiměřeně.

Směrnice platí pro všechny zaměstnance ŘSD, zhotovitele, kteří mají pro práce spojené s prohlídkami komunikací smluvní vztah s ŘSD, jakož i pro všechny další pracovníky, kteří prohlídky komunikací za provozu plánují, navrhují a kontrolují. Platí i pro projektanty, cizí investory a správce, zhotovitele, vedoucí pracovníky a všechny další osoby, které se souhlasem ŘSD pohybují na směrově rozdělených komunikacích v jeho správě při činnostech podobných prohlídkám.

Směrnice je určena pro každodenní praxi techniků a dělníků plánujících a provádějících prohlídku komunikace a pro jejich školení a kontrolu. Má být umístěna na takovém místě, aby ji pracovníci měli stále k dispozici.

Tuto směrnici je nutno chápat jako typový technologický postup. Směrnice však nemůže pamatovat na všechny situace a jejich vzájemné kombinace, které mohou při práci za provozu nastat a zvýšit riziko pracovního úrazu. Pracovníci tak především mají použít zdravý rozum, znalosti a zkušenosti.

Pamatuj!

Práce na komunikaci za provozu je vždy nebezpečná.

Riziko nárazu jiných vozidel nelze nikdy zcela vyloučit.

Dodržováním uvedených pravidel a předvídavostí však lze toto riziko výrazně snížit.

Zájem ochrany zdraví a života osob má přednost před všemi ostatními zájmy.

2. Všeobecně

Vyhláška č. 104/1997 Sb. stanovuje, že běžnou prohlídkou se zjišťuje především správná funkce dopravního značení, bezpečnostního zařízení a závady ve sjízdnosti (schůdnosti). Prohlídku zabezpečuje vlastník nebo správce dotčené komunikace a o jejím výsledku vede záznam. Na dálnicích a rychlostních silnicích se běžná prohlídka provádí každý pracovní den. Na ostatních silnicích I. třídy se běžná prohlídka provádí dvakrát týdně.

Kromě běžné prohlídky se ještě provádí prohlídka hlavní a prohlídka mimořádná. Hlavními důvody pro mimořádnou prohlídku jsou obvykle náhlé poškození vozovky dopravní nehodou nebo živelnou událostí, výrazná změna dopravního značení (např. v důsledku nařízení objížďky).

Běžná i mimořádná prohlídka se zpravidla provádějí za provozu, tj. na neuzavřené komunikaci. Prohlídka probíhá při pomalé jízdě vozidla nebo při krátkých zastávkách zpravidla nepřevyšujících dobu 20 minut. Při těchto zastávkách se pracovníci mohou pohybovat na koruně komunikace i mimo ni (např. pod mosty, na svazích).

Z hlediska rozdělení pracovních míst se prohlídka a úklid trasy považuje za krátkodobé pohyblivé pracovní místo.

Všechny směrově rozdělené komunikace svým uspořádáním, vzhledem i charakterem provozu na nich utvrzují běžného řidiče, že se jedná o komunikaci bez výskytu chodců a pomalých vozidel.

Činnosti související s prohlídkou komunikace za provozu je třeba provádět takovým způsobem, aby nedošlo k ohrožení pracovníků ani ostatních účastníků provozu. Pracovníci plánující i provádějící prohlídku jsou povinni dodržet všechny požadavky na ochranu zdraví a bezpečnosti provozu.

Pokud nepostačuje typové Hodnocení rizik ohrožení bezpečnosti a zdraví zaměstnanců provádějících práce na dálnicích a silnicích za provozu, má objednatel/zhotovitel odpovědný za plánování a provádění prací zajistit, aby byla odborně způsobilou osobou provedena vhodná a dostatečná hodnocení rizik souvisejících s místními podmínkami. Během procesu hodnocení rizik by mělo být zvaženo, zda poloha pracoviště neumožňuje přístup bez pohybu na komunikaci. Hodnocení by mělo také zahrnout určení stupně rizika, dobu vystavení se riziku a způsoby vylučující nebo snižující riziko.

K prohlídce se obvykle používá osobní vozidlo, může však být použito i vozidlo dodávkové nebo lehké nákladní. Vzhledem k charakteru práce při prohlídce je velmi důležité výrazné označení vozidla, aby je ostatní řidiči mohli zpozorovat dostatečně včas.

Ve velké většině případů prohlídka probíhá na zpevněné krajnici s označením pracovního místa pouze vozidlem. Proto je nutno přiměřeně zohlednit také ustanovení Provozní směrnice 2/14 Práce na krajnici na směrově rozdělených komunikacích.

Někdy je vzhledem k rozsahu nebo charakteru prohlídky nutno označit pracovní místo jinými prostředky než pouze vozidlem. Dojde tak k uzavření krajnice nebo jízdního pruhu. V těchto případech se postupuje podle Provozní směrnice 2/14 Práce na krajnici na směrově rozdělených komunikacích a Provozní směrnice 3/14 Práce v jízdnicích a v SDP na směrově rozdělených komunikacích.

Pokud je nutno při prohlídce přecházet komunikaci za provozu, je nutno dodržet ustanovení Provozní směrnice 5/14 Přecházení směrově rozdělených komunikací při práci za provozu.

Správce komunikace i zhotovitelé mají provádět průběžné školení pracovníků k zajištění jejich schopnosti provést zadané práce a poskytnout jim potřebné vybavení.

3. Denní doba prohlídky a viditelnost

Prohlídky se mají provádět za nesnížené viditelnosti. Pokud během prohlídky dojde k takovému snížení viditelnosti, že řidiči ostatních vozidel nejsou schopni dostatečně včas rozeznat stojící nebo pomalu jedoucí prohlídkové vozidlo, je obvykle nutno prohlídku ukončit. Takovým snížením viditelnosti může být mlha, déšť nebo sněžení. Velmi nebezpečnou dobou pro prohlídky je však i období soumraku a svítání, kdy světla vozidel neosvětlují dostatečně vozovku na potřebnou vzdálenost a zároveň nejsou patrné detaily na komunikaci.

Za snížené viditelnosti je obvykle vhodné provádět jen prohlídky noční viditelnosti svislého a vodorovného značení a funkčnosti veřejného osvětlení. Je však nutno dbát, aby tyto prohlídky neprobíhaly v době dopravní špičky.

Pokud není možno dodržet uvedené podmínky, je třeba přijmout jiné metody práce. Těmi může být například uzavření krajnice mobilními prostředky (výstražné vozíky a ochranná vozidla) dle příslušných schémat přechodného značení.

4. Provádění prohlídky

Pokud je to možné, mají prohlídku provádět dva pracovníci, přičemž jeden řídí vozidlo a druhý prohlíží komunikaci a zapisuje závady. Provádí-li prohlídku pouze jeden pracovník, musí být vybaven mobilním telefonem nebo přenosnou vysílačkou. Doporučuje se, aby mobilním telefonem nebo vysílačkou byla osádka vybavena vždy, tj. i při prohlídce prováděné dvěma pracovníky.

Při prohlídce se vozidlo zpravidla pohybuje po zpevněné krajnici. Pokud má krajnice šířku alespoň 2,5 m, postačí vozidlo označit podle tabulky 2 Provozní směrnice 7/14 Označení a vybavení vozidel pro práci na směrově rozdělených komunikacích, případně dle tabulky 1 uvedené směrnice (v závislosti na určení vozidla a četnosti provádění prohlídek).

Vozidla zajišťující kromě běžné prohlídky také úklid trasy (sběr předmětů z vozovky a krajnic) mají být označena (kromě předepsaného výstražného majáku nebo majákové rampy) alespoň světelným křížem tvořeným devíti světly typu 1 a případně doplněným dvěma světly typu 4 – viz výkres opakovaných řešení R 78 a Provozní směrnice 7/14 Označení a vybavení vozidel pro práci na směrově rozdělených komunikacích. Doporučuje se, aby tato vozidla pro zvýšení viditelnosti táhla výstražný vozík, i když nemají hmotnost min. 7,5 t.

Provádění prohlídky na zpevněné krajnici užší než 2,5 m nebo v přídatných jízdních pruzích (připojovací, odbočovací, pro pomalá vozidla) s vozidlem označeným dle tabulky 1 nebo 2 PS 7/14 je na komunikacích s vyšší hustotou provozu velmi nebezpečné a mělo by být prováděno jen v naléhavých případech. Zvláště nebezpečná jsou nákladní vozidla jedoucí za sebou v malých rozestupech, kdy řidič zadního vozidla nevidí dostatečně včas pomalu jedoucí nebo stojící prohlídkové vozidlo. Pro prohlídku těchto míst má být vozidlo označeno alespoň dle tabulky 3 PS 7/14. V závislosti na šířce krajnice, hustotě provozu v době prohlídky a podílu nákladní dopravy je však obvykle výrazně bezpečnější použít pohyblivé pracovní místo, tj. kryt prohlídkové vozidlo výstražným vozíkem taženým vozidlem s hmotností min. 7,5 t.

Prohlídka, při níž jede samotné prohlídkové vozidlo ve vnějším jízdním pruhu, je možná pouze při rychlosti jízdy nejméně 80 km/h, v takovém případě však musí být vozidlo označeno dle tabulky 3 PS 7/14.

Prohlídka při jízdě ve vnitřním a středním jízdním pruhu a zastávky vozidla ve všech průběžných jízdních pruzích jsou zakázány.

Při pomalé jízdě, zastávkách vozidla a pohybu pracovníků mimo vozidlo vždy platí zásada „Vidět a být viděn“.

Řidič prohlídkového vozidla má dbát, aby jel co nejvíce vpravo. Pokud je nutno zastavit, má zastavit s vozidlem co nejvíce vpravo, tj. vjet až na nezpevněnou krajnici, pokud není v daném místě svodidlo. Často je vhodné odstavit vozidlo v místě, kde je co nejvíce vzdáleno od jízdního pruhu a k vlastnímu místu prohlídky dojít pěšky. Různé postupy zohledňující míru rizika jsou uvedeny v PS 2/14.

Umožňuje-li to charakter prohlídky, má z vozu vystupovat pouze spolujezdec. Doporučuje se, aby u vozidel s uspořádáním umožňujícím průchod pracovníků vystupoval a nastupoval řidič na straně spolujezdce.

Pracovníci se nemají zdržovat těsně za vozidlem ani před ním. Nemají vstupovat rychle zpoza vozidla do zorného pole přijíždějících řidičů.

V případě nutnosti pohybu pracovníků na zpevněné krajnici nebo okraji jízdního pruhu má být pracovník tak daleko před vozidlem, aby při případném nárazu nebylo prohlídkové vozidlo na něj bezprostředně vrženo. Je také důležité, aby řidiči přijíždějících vozidel byli schopni pracovníka za stojícím nebo pomalu jedoucím vozidlem rozeznat. To platí zejména při použití vyšších vozidel než běžných osobních. Záleží na místních podmínkách, jako obecně platnou postačující vzdálenost však lze uvažovat cca 20 m před vozidlem. Při chůzi pracovníka po krajnici (např. při měření délek) má jet prohlídkové vozidlo ve vzdálenosti 20 až 30 m za pracovníkem.

Při sbírání předmětů z vozovky (kusy pneumatik, částí vozidel, nákladů, větve...) má vozidlo zastavit tak, aby pracovník k předmětu šel v bezpečném odstupu před vozidlem. Je vhodné, aby tento odstup byl nejméně 10 m, neboť se tím zvětší možnost úniku pracovníka z jízdního pruhu mimo komunikaci v případě hrozícího nárazu jiného vozidla. Pokud je nutné vstupovat při sbírání předmětů do jízdních pruhů, jedná se o činnost obdobnou přecházení vozovky a je nutno zohlednit ustanovení Provozní směrnice 5/14 Přecházení směrově rozdělených komunikací při práci za provozu.

Pracovníci mají dle možnosti stát nebo jít nejméně 1 m od okraje jízdního pruhu.

Pěší prohlídka nemá být prováděna za vozidlem. Pokud je to možné, je vhodnější s vozidlem couvnout a pohybovat se před ním.

Pokud je nutno provádět pěší prohlídku na delším úseku, postupuje se podle PS 2/14 a PS 3/14. To znamená, že je nutno zřídit pohyblivé či stabilní pracovní místo označené výstražným vozíkem a dalšími prvky dle příslušných schémat přechodného značení.

Při provádění prohlídky mimo vozidlo mají být přední kola stojícího vozidla natočena podle okolností co nejvíce vpravo nebo vlevo, aby při případném nárazu vozidlo pokud možno jelo mimo pracovníky. Je tedy nutno zohlednit postavení vozidla vůči místu prohlídky.

Výstražný oranžový maják a další výstražné prvky podle PS 7/14 mají být zapnuty po celou dobu jízdy po krajnici, zastavení a stání vozidla, při pohyblivém pracovním místě a při prohlídce při jízdě ve vnějším jízdním pruhu. Je-li však pro prohlídku zřízeno stabilní pracovní místo, pak prohlídkové vozidlo stojící uvnitř tohoto místa má mít výstražný maják a další výstražné prvky vypnuté.

Pokud provádí prohlídku více osob, které jedou více vozidly, má být počet vozidel co nejmenší. Vozidlo, které má nejvíce zřetelné výstražné označení, má vždy stát jako poslední, aby byli ostatní řidiči dostatečně varováni. Při stání na zpevněné krajnici mají být dle možnosti mezi stojícími vozidly rozestupy alespoň 10 m.

Před zahájením prohlídky je nutno na bezpečném místě (např. na odpočívce) domluvit způsob příjezdu vozidel na místo prohlídky, odjezdu z něj a hlavní zásady pohybu osob. Doporučuje se, aby v případě většího počtu osob, zvláště pokud nejsou zvyklé se pohybovat na komunikaci za provozu, bylo místo prohlídky zabezpečeno přechodným dopravním značením dle příslušných schémat. To platí zejména v případech, kdy se jedná o cizí vozidla nevybavená ani výstražnými oranžovými majáky.

Pro zlepšení odhadu vzdálenosti pro určení bezpečných odstupů je vhodné si pamatovat, že na směrově rozdělených komunikacích s dovolenou rychlostí vyšší než 90 km/h mají podélné čáry mezi průběžnými jízdními pruhy délku 6 m a mezera mezi nimi je 12 m. Směrové sloupky (tzv. patníky) mají obvykle rozestup 50 m; tento rozestup je menší ve směrových obloucích s malým poloměrem.

5. Zdravotní požadavky na pracovníky

Na pracovníky provádějící prohlídku jen ojediněle nejsou kladeny zvláštní zdravotní požadavky.

U pracovníků provádějících prohlídku opakovaně je důležité, aby měli dobrou pohyblivost šíje, trupu, rukou a nohou, dobrý sluch, zrak a odpovídající tělesnou zdatnost. Pokud nosí brýle nebo kontaktní čočky, měli by být schopni číst SPZ vozidel na vzdálenost 15 až 20 m. Schopnost práce na krajnici mohou omezit závratě a poruchy rovnováhy. Pracovníci také nemají být pod vlivem léků omezujících schopnost pohybu nebo orientace.

Zaměstnanci se musí podrobit lékařským prohlídkám (vstupní, periodické) v systému závodní preventivní péče. Při zařazování zaměstnance na funkci (profesi), pracoviště, při přidělování práce nebo při převedení na jinou práci musí zaměstnavatel postupovat v souladu s posudkem zdravotnického zařízení vykonávajícího závodní preventivní péči. U ŘSD platí pro závodní preventivní péči směrnice generálního ředitele 14/2014.

6. Školení pracovníků

Všichni pracovníci musí mít odpovídající školení bezpečnosti práce i odborné školení, které jim umožní bezpečně provádět požadované práce. Školení musí zohledňovat zejména bezpečné pracovní postupy a odhad rychlosti a vzdálenosti přijíždějících vozidel. Nedílnou součástí školení má být praktická příprava.

Pracovníci nově přijatí nebo nově určení na práci za provozu mají být po dobu alespoň jednoho měsíce přiděleni na zácvik ke zkušenému pracovníkovi.

Pracovníci provádějící prohlídku jen ojediněle (exkurze, obhlídka místa při projektování nebo před zahájením prací, vedoucí pracovníci...) musí mít alespoň základní školení týkající se zastavení vozidel a pohybu na komunikaci při konkrétní akci.

7. Osobní ochranné pracovní prostředky (OOPP)

Pracovníci provádějící prohlídku jen ojediněle musí mít při pohybu mimo vozidlo na sobě výstražný oděv alespoň třídy 1 podle ČSN EN ISO 20471.

Pracovníci SSÚD/SSÚRS, provozních úseků GŘ/Správ/Závodů, úseku kontroly kvality staveb, úseku výstavby a laboratoří ŘSD musí mít při pohybu mimo vozidlo na sobě výstražný oděv podle jednoho ze vzorů uvedených na výkresu opakovaných řešení R 83 Vzory výstražných oděvů.

Cizí pracovníci – dělníci i technici – provádějící prohlídku opakovaně musí mít na sobě jedno či vícebarevný výstražný oděv v jedné z barev dle ČSN EN ISO 20471 a splňující požadavky na třídu oděvu alespoň pro vzor B2 (dělníci při práci ve dne), vzor B1 (dělníci při plánované noční práci) nebo pro vzor D (technici) podle výkresu R 83. Předpokládá-li se u pracovníků

při prohlídce předklánění, musí mít na sobě výstražný oděv s retroreflexními pásy přes ramena.

Výstražné oděvy mají být udržovány stále čisté a při nošení nemají být zakryty. Před začátkem práce má být provedena kontrola funkčnosti (čistoty) výstražných oděvů.

Pracovníci mají nosit neklouzavou pevnou obuv. Pásková obuv má mít pevnou patu a špičku.

8. Hlášení nehod, ohrožení pracovníků a pracovních úrazů

Všechny dopravní nehody, pracovní úrazy a mimořádné události vzniklé při práci za provozu při letní i zimní údržbě a mající vztah k pracovnímu místu, byť došlo „pouze“ k ohrožení pracovníků nebo uražení zpětného zrcátka, je nutné hlásit. Jedině tak je možno vyhodnotit bezpečnost různých schémat přechodného značení, pracovních postupů a vybavení vozidel.

Hlásí se nehody jak pracovníků ŘSD, tak cizích firem, které pracují pro ŘSD. Hlášení se posílá průběžně v elektronické podobě ve formátu doc nebo docx zapsané v předepsaném formuláři. Platná verze formuláře je ke stažení na stránkách www.rsd.cz v sekci Technické předpisy – PPK a dopravní značení a na intranetu ŘSD.

Menší nehody a ohrožení pracovníků na úsecích ve správě SSÚD/SSÚRS se hlásí na adresy michal.prasil@rsd.cz a vladimir.pejchal@rsd.cz.

Menší nehody a ohrožení pracovníků na úsecích Závodů a Správ se hlásí na adresy michal.caudr@rsd.cz a vladimir.pejchal@rsd.cz.

Všechny pracovní úrazy a větší nehody se kromě na uvedené adresy hlásí na adresu mimoradna.udalost@rsd.cz.

Odesláním hlášení není dotčena povinnost daná například PGŘ 17/2003, SGR 12/2007 atd. Společně s vyplněným formulářem je nutno poslat vždy několik fotografií z místa nehody (celky i detaily, poškození pracovních vozidel i vozidel viníků) a kopii potvrzení o účasti na nehodě, kterou vydává policie.

9. Platnost a závaznost

Tato provozní směrnice platí od 1. ledna 2015.

Směrnice je závazná pro:

- všechny organizační složky ŘSD,
- všechny cizí osoby a organizace, které se souhlasem ŘSD se pohybují na směrově rozdělených komunikacích v jeho správě.